

بررسی و ارزیابی مبانی نظریه تشابه

نزد ملاصدرا

سیداسحاق حسینی کوهساری، استادیار گروه علوم قرآنی و حدیث پردیس فارابی دانشگاه تهران
داود صائمی*، دکترای علوم قرآنی و حدیث پردیس فارابی دانشگاه تهران
سیدمحمد موسوی مقدم، استادیار گروه علوم قرآنی و حدیث پردیس فارابی دانشگاه تهران

چکیده

متشابهات به اهل بیت (ع)، پذیرش روش راسخان در علم در مواجهه با متشابهات، تشکیکی یا نسبی بودن فهم متشابهات، ضرورت تأویل بر مبنای راهی میان تشبیه و تعطیل، فهم متشابهات با تکیه بر اصول عقلایی و آموزه‌های معصومین (ع) و تأویل متشابهات بر مبنای اصل گوهر معنایی.

تأمل در شیوه مواجهه ملاصدرا با متشابهات قرآن، روشن میسازد که از نظر وی آیات قرآن دارای ظاهر و باطن هستند و هنگام مواجهه با آیات متشابه، باید به ظاهر آیات اصالت داده و از ظاهر عدول نکرد، در عین حال معتقد است باید معنای متشابهات مطابق عقل و روایات صحیح معصومین (ع) باشد. از نظر وی، فهم متشابهات به افراد و ظرفیت و شایستگی ایشان بستگی دارد؛ عبارت دیگر، فهم متشابهات امری نسبی است. راسخان در علم - معصومین (ع) - تمام معنای متشابهات را میدانند و در واقع، برای ایشان متشابهی وجود ندارد. البته ملاصدرا بر اساس نظریه توحیدی خود، معتقد است که تمام مراتب هستی - از عالی تا دانی - ترتب وجودی بر یکدیگر دارند. بر این اساس، میتوان گفت بدون آنکه نیازمند تأویل آیات متشابه یا قول به تجسیم در باب ذات باری تعالی باشیم، میتوان با توسعه معنایی لفظ متشابه، ظاهر الفاظ آیات را حفظ نموده و همه آیات متشابه را بر ظاهر معنای آنها حمل کرد. وجوه قوت نظریه ملاصدرا در مواجهه با متشابهات بطور کلی عبارتند از: ضرورت وجود متشابهات در قرآن، انحصار متشابهات به آموزه‌های اعتقادی، تشکیکی بودن مفهوم تشابه، انحصار فهم و تأویل کامل

کلیدواژگان

متشابهات محکمات
ظاهر تأویل
ملاصدرا باطن

۱. مقدمه

هر نظریه علمی، دارای یکسری شاخصه‌ها یا مبانی و چارچوبی است که بر اساس آنها پی‌ریزی شده است. ملاصدرا نیز مانند سایر دانشمندان، برای نظریه‌های خود یکسری اصول و مبانی در نظر گرفته، که البته این مبانی و اصول از نظر درجه اهمیت و حیثیت، دارای شدت و ضعف میباشند.

در این مقاله قصد داریم با مبانی «نظریه تشابه»

(نویسنده مسئول) *Email: da.saemi@gmail.com

تاریخ تأیید: ۹۶/۸/۲۴

تاریخ دریافت: ۹۶/۱/۲۱